

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DEMOGRAFİK İHTİYACI: GÖÇMENLER*

Fahrettin TEPEALTI

Giriş

Tarih boyunca insanoğlu için daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak temel öncelik olmuştur. Yaşadığı yerde çeşitli sorunlarla karşılaşan insanlar, çözümü mekân değiştirmekte bulmuş ve yakın veya uzak bölgelere göç etmiştir. Günümüzde de geçerliliğini koruyan bu süreç, eşitsizliklerin artması ve iletişim imkanlarının gelişmesine bağlı olarak yoğunlaşarak devam etmektedir. Dünya nüfusunun sadece 1990-2015 arası dönemde yaklaşık 2 milyar kişi artması ve mevcut demografik seyir dikkate alındığında, 2030 yılına kadar 1 milyar kişi daha artacak olması sorunlu bölgelerden insan çıkışının da artacağını göstermektedir.¹ Şüphesiz bu bölgeler içinde Asya ve Afrika kıtaları en dikkat çekici olanlardır. Afrika ülkelerinden ayrılan göçmenler kuzeye, Asya ülkelerinden ayrılanlar da batıya yönelmekte ve varış noktası olarak kendilerine Avrupa ülkelerini seçmektedir.² Bu nüfus hareketi, hedef konumundaki ülkeler tarafından bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmekte ve Avrupa Birliği için mücadele edilmesi gereken öncelikli bir soruna dönüşmektedir. Ancak AB kurumlarının yaptığı nüfus projeksiyonlarına göre, Avrupa ülkelerinin hızla yaşlandığı ve dinamik nüfus yapısını kaybettiği gözlenmektedir. Bu gerçek, Birlik ülkelerinin iş gücü ihtiyacının nasıl karşılanacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Yapılan

* Bu makale 14-15 Nisan 2022 tarihlerinde Batman Üniversitesi tarafından düzenlenen Göçlerin Geleceği Uluslararası Sempozyumu'nda sunulmuş bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Statista. 2022a, The global population,

² Tepealti, F. 2019, Avrupa Birliği'ne yönelik Türkiye geçişi (transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi, Doğu Coğrafya Dergisi, 24(41): 125-140, s. 126.

değerlendirmelere göre, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde olduğu gibi göçmen işçi kabulü en gerçekçi çözüm olarak görünmektedir.

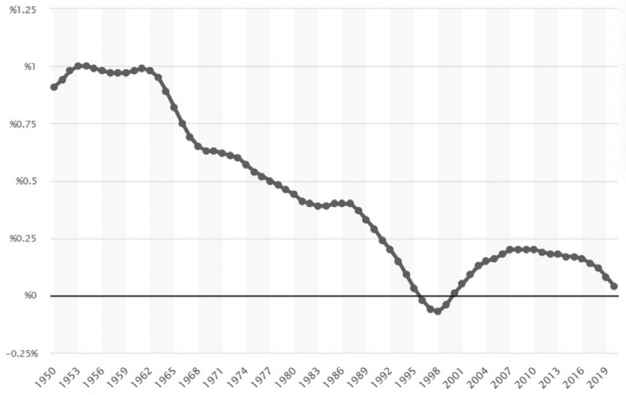
1950'li yıllar itibariyle yeniden ve hızlı kalkınma sorununu başta yakın çevreleri olmak üzere davet ettikleri iş gücü ile aşmaya çalışan Batı Avrupa ülkeleri, 1970'li yıllarda yaşanan petrol kaynaklı ekonomik kriz sonrasında "misafir işçilere" yönelik tutumunu değiştirmiş ve geri dönmelerini kolaylaştırıcı politikalar izlemeye başlamıştır. Ancak kıta genelindeki demografik gelişmeler, bu "istenmeyen" insanlara duyulan ihtiyacı tekrar gündeme getirmiştir. Birlik genelindeki toplam nüfus içindeki genç nüfus oranı giderek azalırken yaşlı nüfus oranının artması ise bu ihtiyacın kalıcı olduğunu göstermektedir.

Avrupa Birliği'nin Demografik Yapısı ve Nüfus Projeksiyonları

Avrupa Kıtası, II. Dünya Savaşı nedeniyle önemli miktarda yetişkin nüfusu kaybetmiş ve bunun olumsuz etkileri ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. Her ne kadar kıta ülkeleri savaş sonrası dönemde doğum oranlarını artırmaya ve genç nüfus oranının genel nüfus içindeki payını yükseltmeye çalışsa da istenilen sonucun elde edilebildiğini söylemek mümkün değildir. Günümüzde yaklaşık 750 milyonluk bir nüfusa sahip olan Avrupa Kıtası'nda ortalama yaşam süresinin giderek uzaması, bu amaca ulaşmayı zorlaştıran diğer bir nedene dönüşmüştür.

"Birleşmiş Milletlerin tahminine göre, dünyanın ekonomik bakımdan en gelişmiş bölgelerinde 2020 yılından itibaren nüfus azalmaya başlayacak ve bu azalışın en fazla sanayileşmiş ülkelerin genç nüfusu etkilenecektir".³ Dolayısıyla AB ülkeleri, nüfus artış oranını istediği seviyede artıramamanın ötesinde nüfus miktarının gerilemesi tehlikesiyle de karşı karşıyadır. Kıtanın geleceğini tehdit eden bu demografik gerçekliğe Avrupa'nın nüfus artış hızı grafiği üzerinden de ulaşmak mümkündür.

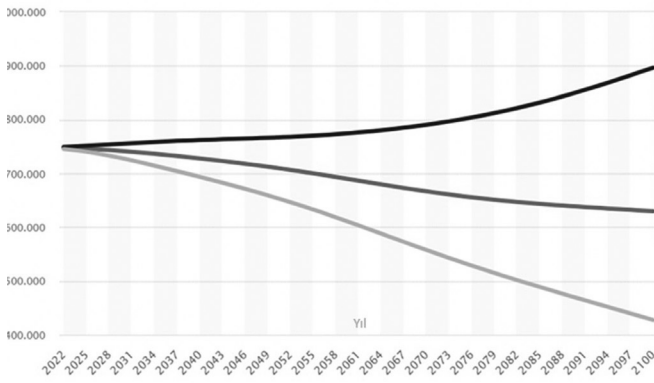
³ ORSAM. 2012, Küresel göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin göç politikalarının gelişimi. Rapor No:22. Ankara, s.9.

Şekil 1: Avrupa'nın Yıllık Nüfus Artış Hızı (1950-2020)⁴

Şekil 1'de görüldüğü gibi Avrupa'nın 1950 sonrası dönemde nüfus artış hızı genel olarak azalmıştır. Söz konusu yıllarda hiçbir zaman %1'in üzerine çıkmayan nüfus artış oranının 1995 yılı itibarıyla sıfırın altına düştüğü yani Avrupa'daki nüfus miktarının azaldığı görülmektedir. 1999 yılı itibarıyla yeniden sıfırın üstüne çıkan nüfus artış hızının son yıllarda tekrar azalmaya başladığı görülmektedir.

Avrupa genelinde hâkim olan bu demografik sürecin önümüzdeki dönemlerde de sürmesi beklenmektedir. Avrupa geneline yönelik gerçekleştirilen projeksiyonlara esas kabul edilen düşük, orta ve yüksek değişim senaryolarından ikisine göre kıta nüfusu azalmaya ve yaşlanmaya devam edecektir.

Şekil 2: 2022'den 2100'e Kadar Tahmini Avrupa Nüfusu⁵

⁴ Statista. 2022b, Annual population growth rate in Europe from 1950 to 2020.

⁵ Statista. 2022c, Projected population of Europe from 2022 to 2100.

Şekil 2’de görüldüğü üzere sadece yüksek değişim senaryosu esas alındığında kıta nüfusunun artacağı öngörülmektedir. Buna göre, 2022 yılında yaklaşık 750 milyon olan Avrupa nüfusunun 2100 yılı itibarıyla 900 milyon sınırına dayanması beklenmektedir. Öte yandan Avrupa nüfusunun aynı yıl itibarıyla orta değişim senaryosuna göre 629,5 milyona; düşük değişim senaryosuna göre ise 427,5 milyona düşeceği tahmin edilmektedir.

Avrupa Kıtası genelinde yaşanması beklenen bu demografik seyrin Avrupa Birliği’ne üye ülkeleri ifade eden AB-27 ülkeleri için de geçerli olması beklenmektedir. Buna göre, 2019’da 446,8 milyon olan AB-27 nüfusu, 2026’da düşük bir artışla (+%0,6) 449,3 milyona ulaşacak ve ardından kademeli olarak 2050’de 441,2 milyona ve 2100’de de 416,1 milyona düşecektir. Böylece AB-27 nüfusu, 2019’dan 2100 yılına kadar 30,8 milyon (-%6,9) azalacaktır.⁶

Yapılan projeksiyonlara göre kıta nüfusunda yaşanması beklenen bu gerilemeye bağlı olarak Avrupa’nın dünya nüfusundaki payı da giderek azalacaktır.

Yıllar	Oran (%)
1900	25
1960	11
2015	6
2060	4

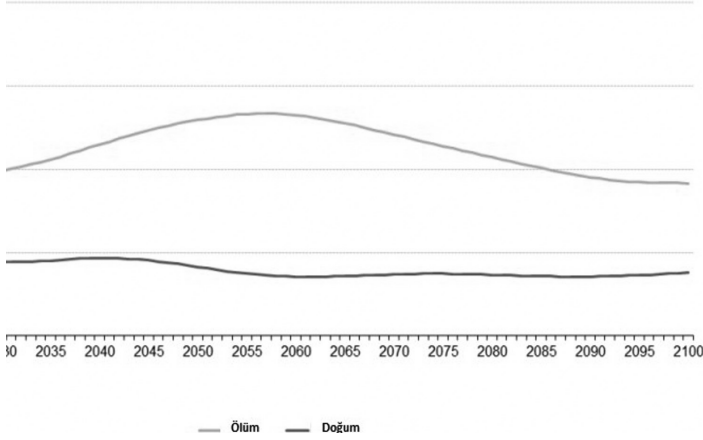
Tablo 1: Avrupa Nüfusunun Yıllara Göre Dünya Nüfusu İçindeki Oranı⁷

Tablo 1’de görüldüğü üzere Avrupa Kıtası’nın 1900 yılında %25 olan dünya nüfusundaki payı, sürekli bir azalmayla 2060 yılında %4’e gerileyecektir. Kıta nüfuslarının yapısal özellikleri dikkate alındığında takip eden yıllarda bu oranın daha da düşmesi beklenmektedir.

Avrupa nüfusunda yaşanan bu gerileme, doğum ve ölüm sayılarının doğal bir sonucu olarak gerçekleşmektedir. Yapılan projeksiyonlara göre, 2100 yılına kadar olan dönem boyunca AB-27 ülkelerinin oluşturduğu nüfustaki ölüm sayıları doğum sayılarından daima fazla olacaktır (Şekil 3).

⁶ Eurostat. 2020, Population projections in the EU.

⁷ European Commission. 2017, White Paper on The Future of Europe Reflections and scenarios for the EU27 by 2025, s.8.

Şekil 3: AB-27 Ülkelerinde Öngörülen Doğum ve Ölüm Sayıları (2020-2100)⁸

AB-27 ülkelerindeki ölüm ve doğum sayıları arasındaki farkın 2055 yılında en yüksek seviyeye ulaşacağı, 2055-2064 yılları arasındaki dönemde ise ölüm sayısının doğum sayısından 1,9 milyon daha fazla olacağı öngörülmektedir. 2020-2100 yılları arası dönemde AB-27 ülkelerinden Almanya, İrlanda, İspanya, Fransa, İtalya, Macaristan, Hollanda, Polonya, Slovakya ve İsveç ile EFTA⁹ ülkeleri Norveç ve İsviçre'nin projeksiyonlarında pozitif bir doğal değişim beklenmektedir. AB-27 ülkelerinden Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Estonya, Hırvatistan, Kıbrıs, Lüksemburg, Malta, Avusturya, Portekiz, Slovenya ve Finlandiya ile EFTA ülkeleri İzlanda ve Lihtenştayn'ın projeksiyonlarındaki doğal değişiminse negatif yönlü olacağı tahmin edilmektedir. AB-27 ülkelerinden Çekya, Yunanistan, Letonya, Litvanya ve Romanya'da ise söz konusu dönemde karışık bir doğal değişim öngörülmektedir.¹⁰ Buna göre, 2050 yılında AB-27 ülkeleri ile 4 EFTA ülkesinden oluşan AB bölgesinin üçte ikisinde nüfus, 2019'a göre azalacaktır. 2080 yılına kadar nüfus sayısındaki en büyük düşüşlerse Doğu ve Güney Avrupa ülkelerinde yaşanacaktır.¹¹

Avrupa nüfusu ilerleyen dönemde azalmanın yanında yaşlanma sorunuyla da karşı karşıya kalacaktır. AB-27 nüfusu yaş ortalamasının 2080 yılına kadar 4,2 yıl; 2100 yılına kadarsa 5,1 yıl artacağı öngörülmektedir. 2015 yılında 42,4 olan AB yaş ortalamasının 2030 yılında 45'e, 2080 yılında 46,6'ya yükseleceği tahmin edilmektedir. Böylece Avrupa, dünya ortalamasının 33

⁸ Eurostat, 2020.

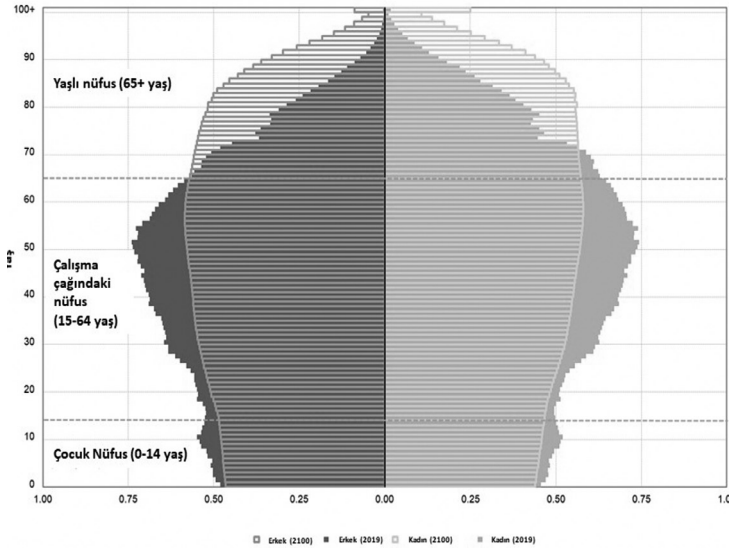
⁹ European Free Trade Association: Avrupa Serbest Ticaret Birliği.

¹⁰ Eurostat, 2020.

¹¹ Eurostat. 2021, Population projected to decline in two-thirds of EU regions.

olması beklenen 2030 yılında 45 yaş ortalaması ile en yaşlı kıta olacaktır.¹² 2100 yılına gelindiğinde AB-27 nüfusunda 80 yaş ve üzeri kişi sayısının 60,8 milyon olacağı ve her yaşlı kişi için çalışma çağındaki kişi sayısının iki kişiden az olacağı tahmin edilmektedir.¹³ Nüfusu en hızlı yaşlanan ülkelerin ağırlıklı olarak Doğu Avrupa (Baltık ülkeleri, Polonya, Slovakya, Romanya ve Bulgaristan) ve Güney Avrupa'da (İtalya, İspanya ve Portekiz) yer alan ülkeler olması beklenmektedir. Yaşlanma hızının yüksek olduğu AB ülkelerine bakıldığında az göç alan veya diğer Avrupa ülkelerine göç veren ülkeler oldukları görülmektedir. Söz konusu dönemde genç nüfus oranının en yüksek ve yaş ortalamasının en az artacak ülkenin Almanya olacağı beklentisi de bunu tespiti desteklemektedir.¹⁴

AB-27 nüfusunda yaşanması beklenen bu demografik değişim, söz konusu dönemleri kapsayan nüfus piramitleri üzerinden de okunabilir.

Şekil 4: AB-27 Ülkelerinin Mevcut (2019) ve Muhtemel (2100) Nüfus Piramitleri¹⁵

Şekil 4'teki nüfus piramidinde görüldüğü üzere AB-27 ülkelerindeki doğum oranlarının azalması, ortalama yaşam süresininse artması beklenmektedir.

¹² Aynı yıl itibarıyla Kuzey Amerika'nın 40, Okyanusya'nın 35, Asya'nın 35, Güney Amerika'nın 34 ve Afrika'nın 21 yaş ortalamasına sahip olacağı öngörülmektedir. Bkz: European Commission, 2017, s.10.

¹³ European Commission, 2017, s.10; Eurostat, 2020.

¹⁴ Eurostat, 2021.

¹⁵ Eurostat, 2020.

dir. Bu beklentinin bir yansıması olarak AB-27 ülkelerine ait nüfus piramidinin tabanında ve orta kısmında daralma, üst kısmında ise ciddi bir genişleme yaşanacaktır. Bu değişiklik, AB-27 nüfusu içindeki çocuk (0-14 yaş) ve çalışma çağındaki nüfus (15-64) payının azalacağına, yaşlı nüfus (65+) oranının artacağına işaret etmektedir. Buna göre AB-27 nüfusu içindeki çocuk nüfus oranının 2019-2035 döneminde %15,2'den %13,6'ya gerileyeceği; sonraki on yılda bu oranın korunarak 2100 yılına gelindiğinde küçük bir artışla %13,9'a yükseleceği tahmin edilmektedir. 2019-2035 döneminde çocuk nüfus oranının Almanya dışındaki tüm AB ülkelerinde azalması beklenmektedir.¹⁶

Avrupa Birliği Demografik Yapısının Sonucu: Göçmen İhtiyacı

AB nüfusunun giderek yaşlanacak olmasının şüphesiz iş gücü piyasasında karşılığı olacaktır. 2016 yılında AB-28'in çalışma yaşı nüfusu, toplam nüfusun %65,3'ünü oluştururken yapılan projeksiyonlara göre bu oran, 2060 yılında %56,1 ve 2080 yılındaysa %55,6 olacaktır. Söz konusu zaman dilimi içinde AB üyesi ülkelerin yarısından fazlasında yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı da en az 10 puan artacaktır.¹⁷ Bu değişim, AB ülkelerindeki iş gücünün azalacağını, bağımlı yaşlı nüfus oranının önemli oranda artacağını göstermektedir. AB-27 ülkelerinde 2019 yılında %23,5 olan genç bağımlılık oranının 2100 yılında %25,4'e ulaşması beklenirken aynı yıllardaki yaşlı bağımlılık oranıysa %31,4'ten %57,1'e yükselecektir. Bu çerçevede 2019'da neredeyse üç kişi olan her yaşlı için çalışma çağındaki kişi sayısı, 2100'de iki kişinin altına düşecektir.¹⁸ AB ülkelerinin bu demografik değişim nedeniyle karşılaşması muhtemel sorunlar ancak alınacak göçlerle giderebilecektir. Eurostat'ın yaptığı projeksiyonlar da bu gerçeğe işaret etmektedir. Buna göre, AB-27 nüfusunda 2019-2100 arası dönemde 312,5 milyon doğum ve 427,5 milyon ölüm olması ve dolayısıyla toplam nüfusta 115 milyonluk net bir azalma yaşanması beklenmektedir. Bu dönemde alınacak göçlerin 84,3 milyon kişilik bir artışa katkıda bulunacağı ve bunun da toplam nüfustaki azalmayı 30,8 milyona düşüreceği tahmin edilmektedir. Ayrıca yapılan projeksiyonlara göre bu dönemde göç yoluyla AB nüfusuna katılan göçmenler, nüfus artışına pozitif katkı yapan tek bileşen olacaktır.¹⁹

Doğal nüfus artışının yetersiz ve ortalama yaşam süresinin uzun olması nedeniyle "2060 yılında çalışan nüfus sayısının bugünkü sayıya oranla 110

¹⁶ Eurostat, 2020.

¹⁷ Eurostat, 2019a, People in the EU- population projections; Tepealtı, F. 2020, Avrupa Birliği'nin göç politikaları ve Türkiye, Ankara: Pegem Akademi, s. 114-115.

¹⁸ Eurostat, 2020.

¹⁹ Eurostat, 2020.

milyon kişi daha az"²⁰ olması beklenen AB'nin aynı sorunu yaşayan diğer gelişmiş bölgeler gibi iş gücü kaybını telafi etmesi gerekmektedir. Bu amaçla "AB-25 ülkelerinin iş gücü havuzuna 2005-2025 yılları arasında yıllık 1,3 milyon; 2025-2050 yılları arasında 1,6 milyon göçmenin katılması gerekmektedir. Bu varsayımlara göre, 2005-2050 yılları arasında çalışma çağındaki olan 95 milyon kişinin göç etmesi gerekmektedir."²¹ BM'nin 2002 tarihli bir çalışmasına göre, Avrupa ülkelerinin 2050 yılına kadar ekonomik sorun yaşamamaları için ihtiyaç duyduğu göçmen sayısı 80 milyondur.²²

AB genelinde çalışma çağındaki nüfus oranının azalırken yaşlı nüfus oranının artması, emeklilik çağındaki nüfus miktarında büyük bir yığılmaya ve sosyal güvenlik sistemi açısından da büyük bir mali yüke neden olmaktadır. "Yaşlanma, kamu harcamalarını artırma yönünde yaptığı baskıdan dolayı, sürdürülebilir bir kamu finansmanı politikası önünde engel teşkil etmekte ve sağlık harcamaları AB ülkeleri kamu bütçeleri içinde önemli bir yer teşkil etmektedir."²³ Ayrıca tüketim talebi azaldığı için üretim düşmekte ve hem toplum hem de ülke ekonomisi dinamik yapısını kaybederek rekabet gücünü yitirmektedir. Yetersiz kalmaya başlayan iş gücü, üretkenliğini kaybetmekte ve özellikle getirisi ve prestiji düşük iş kollarında ihtiyaç duyulan iş gücü temini zorlaşmaktadır. AB'nin ihtiyaç duyduğu iş gücünü temin noktasında öne çıkan çözümler; kadın başına doğum oranının yükseltilmesi, başta kadınlar olmak üzere iş gücüne katılım oranının artırılması, çalışanların emeklilik yaşının yükseltilmesi ve sistemli olarak göçmen işçi kabul edilmesidir. Ancak bu alternatifler Birlik genelindeki yaşam tarzı ve hem iş gücüne katılım oranının hem de emeklilik yaşının zaten yüksek olması nedeniyle ihtiyaç duyulan iş gücünü karşılamaktan uzak çözümler olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla AB ülkeleri için "göç yoluyla ucuz ve kanaatkâr iş gücü temini", diğer alternatiflere kıyasla en gerçekçi çözüm olarak ortaya çıkmaktadır.

AB genelinde böylesi yüksek miktarlarla ifade edilen göçmen ihtiyacı, ekonomik ve sosyokültürel kaynaklı endişe ve eleştirilere neden olmaktadır. Göçmenler, bazı kesimler tarafından ülke ekonomilerine "yük" getireceği iddiasıyla tepkiyle karşılanırken "yapılan birçok araştırma, göçmenlerin

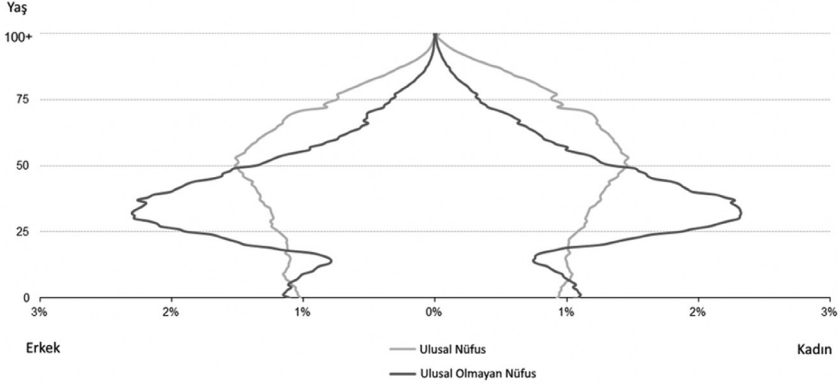
²⁰ Vatandaş, S. 2013, AB nüfusunda yaşlanma sorunu ve çözüm seçenekleri, s. 3.

²¹ İçduygu, A. 2009, AB-Türkiye ilişkileri ve uluslararası göç genel bir değerlendirme. Yurt Dışındaki Türkler: 50 Yılında Göç ve Uyum Sempozyumu, (Ed. Dr. Murat Erdoğan). Ankara: Orion Kitabevi, s. 208.

²² Şenocak, S. 2005, Fransa ve göç olgusuna giriş. Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri, Zeytinburnu Belediyesi, 48-52, s. 50.

²³ Erol, M. 2012, Avrupa Birliği'nde nüfusun yaşlanması ve sağlık harcamalarına etkisi. Sosyal Güvence, 0(1): 54-81, s.75.

yaşadıkları ülkelerin sosyal güvenlik sisteminden aldığından fazlasını ülke ekonomisine geri verdiklerini göstermektedir. Bu nedenle aşırı sağcı hareket temsilcilerinin dillendirdiği gibi göçmenlerin ülke ekonomisine sadece 'yük' olduğu iddiası bilimsel temeli olmayan popülist bir söylemden ibarettir."²⁴ AB-28 ülkelerinin ulusal ve ulusal olmayan nüfuslarının yaş gruplarına dağılımı da göçmenler aleyhine dillendirilen bu iddiayı boşa çıkarmaktadır.

Şekil 5: AB-28²⁵ Ülkelerinin Ulusal ve Ulusal Olmayan Nüfuslarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2018)²⁶

Şekil 5'e bakıldığında AB-28 ülkelerindeki ulusal olmayan nüfusun çok büyük oranda çalışma çağındaki (aktif) yaş grubunda (15-64) yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda Birlik genelindeki ulusal olmayan nüfus oranı genç (0-14) ve yaşlı (65 +) nüfus gruplarında belirgin biçimde düşüktür. Bu durum ulusal olmayan nüfusun sosyo-ekonomik desteğe ihtiyaç duyan genç ve yaşlı nüfustan daha çok ekonomiye katkı sunan aktif nüfustan oluştuğunu ve ülke ekonomilerine yük olmaktan ziyade yük aldıklarını göstermektedir.

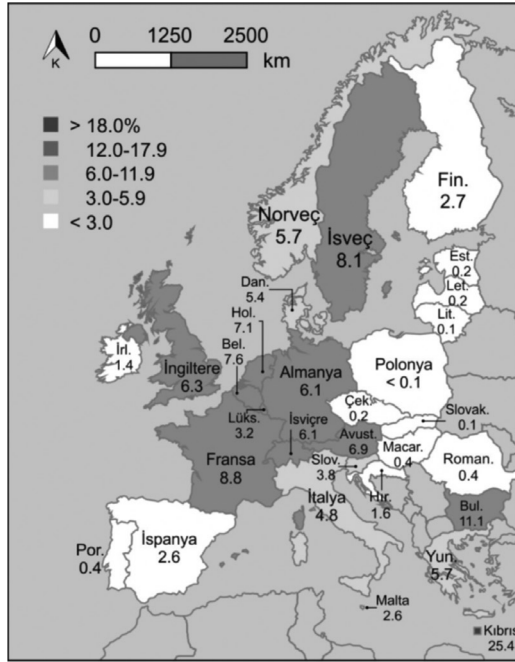
AB genelinde göçmen nüfus ihtiyacı ve oranının giderek artması, uyum ve güvenlik kaynaklı tartışmaları gündeme getirmektedir. Avrupa kamuoyunda ekonomik ve demografik sorunlara yönelik bir çözüm olarak görülen göçmenlerin neden olduğu/olabileceği sorunlar özellikle son yıllarda yaygın bir biçimde gündeme getirilmektedir. Yerli toplumdan farklı kültür ve dine mensup göçmenlerin karıştığı suç ve terör olayları, bu tartışmaları şiddetlen-

²⁴ Tepealtı, 2020, a.g.e., s. 115-116.

²⁵ AB-28 ülkesi olan Birleşik Krallık, 1 Şubat 2020 itibarıyla Avrupa Birliği'nden ayrılmıştır.

²⁶ Eurostat. 2019b, File: Age structure of the national and non-national populations, EU-28, 1 January 2018 (%).png.

diren en önemli nedenlerdir.²⁷ AB genelinde bu konuda özellikle gündeme getirilen grupsa, yaklaşık 26 milyonluk nüfusa sahip olan Müslümanlardır. Avrupa'da 2016 itibarıyla Fransa (5,7 milyon), Almanya (4,9 milyon), İngiltere (4,1 milyon), İtalya (2,8 milyon), Hollanda (1,2 milyon) ve İspanya (1,1 milyon) en fazla Müslüman nüfus barındıran ülkeler olarak dikkat çekmektedir. 2050 yılında ise orta ölçekli göç senaryosuna göre İngiltere (13 milyon), Fransa (12,6 milyon), Almanya (8,4 milyon), İtalya (7 milyon), İspanya (2,6 milyon) ve İsveç'in (2,4 milyon) en fazla Müslüman nüfusa sahip ülkeler olması beklenmektedir.²⁸

Şekil 6: Avrupa Ülkelerindeki Müslüman Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (2016)²⁹

2016 yılı itibarıyla Avrupa nüfusunun %4,9'unu (25,7 milyon) oluşturan Müslüman nüfus oranının 2050 yılına gelindiğinde sıfır göç senaryosuna

²⁷ Örneğin "Almanya'da halkın %9'unu temsil eden yabancılar, suç oranının %33'ünü; Fransa'da ise toplam nüfusun %8'ine karşılık gelen yabancı nüfus, suçlu oranının %26'sını oluşturmuştur." Bkz: Koçak, O. ve Gündüz, D.G. 2016, Avrupa Birliği göç politikaları ve göçmenlerin sosyal olarak içerilmelerine etkisi, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (12): 66-91, s. 72.

²⁸ Pew Research Center. 2017, Europe's growing Muslim population.

²⁹ Pew Research Center, 2017.

göre %7,4 (35,7 milyon), orta ölçekli göç senaryosuna göre %11,2 (57,8 milyon) ve yoğun göç senaryosuna göre %14'e (75,5 milyon) ulaşması beklenmektedir.³⁰ Dolayısıyla AB genelinde süren Müslüman göçmenler temelli uyum ve güvenlik tartışmalarının artarak süreceğini söylemek mümkündür.

Sonuç

Eurostat'ın gerçekleştirdiği projeksiyonlar, tüm AB-27 ülkeleri ile EFTA ülkeleri nüfuslarının giderek yaşlanacağını ve toplam nüfuslarının da azalacağını göstermektedir. Bu değişimin doğal bir sonucu olarak 2100 yılına gelindiğinde söz konusu ülkelerin yaş ortalamasının yükselmesi ve çalışma çağındaki nüfus oranının giderek düşmesi beklenmektedir. Yaşlı bağımlı nüfus oranını tehlikeli seviyelere taşıyacak olan bu demografik süreç, AB'nin çözüm bulması gereken stratejik bir sorundur. Bu durum, başta istihdam edilecek iş gücü olmak üzere sağlık hizmetleri, emeklilik sistemi ve uzun vadeli bakım hizmetleri gibi alanlarda ekonomik sıkıntılar yaşanmasına neden olacaktır. Yaşlı nüfusa yönelik geri dönüşü olmayan kamu harcamaları ise devletler için ciddi bir maliyet getirecektir.

AB ülkelerinin karşılaşması beklenen bu sorunları aşması için çeşitli çözümler gündeme getirilmektedir. Yerli nüfus içindeki kadın nüfusun iş gücüne katılımının artırılması, emeklilik yaşının yükseltilerek insanların çalışma sürelerinin uzatılması, çeşitli teşvikler yoluyla doğum oranlarının yükseltilmesi öne çıkanlardır. Ancak AB ülkelerinde kadın nüfus oranının iş gücüne katılımı ile emeklilik yaşının zaten oldukça yüksek olması ve doğum oranlarını artırmaya yönelik teşviklerin toplumda yeterince karşılık bulmaması, göçmen nüfus kabulünü en gerçekçi çözüm olarak öne çıkarmaktadır. Çünkü göçle gelen nüfus, genellikle çalışma çağındaki insanlardan oluştuğu için ihtiyaç duyulan iş gücünü doğrudan karşılayabilmektedir. Ayrıca göçle gelen nüfus yaş özelliğine bağlı olarak dahil oldukları ülkelerin doğurgan nüfusunu desteklemekte ve göç edilen ülkenin yaşlanmasını yavaşlatmaktadır. AB ülkeleri içinde daha fazla göç alan ülkelerin yaşlanma ve yeterli oranda çalışma çağındaki nüfusu sahip olma konularında diğer ülkelere göre daha az sorun yaşamaları da bunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla AB'nin ihtiyaç duyduğu her sektör için iş gücü temin edebilmesi stratejik bir hedefe dönüşmüştür. Özellikle Covid-19 pandemisi sonrası süreçte başta sağlık alanı olmak üzere yaşanan nitelikli iş gücü ihtiyacının yanında ekonomik getirisi ve prestiji düşük iş kollarında çalışacak "kanaatkâr iş gücü" temini ancak göç yoluyla sağlanabilecektir. Bu noktada AB genelinde ortaya çıkan temel kay-

³⁰ Pew Research Center, 2017.

gı ise göçle gelen nüfusun entegrasyonu ile ilgilidir. Göçmenlerin karıştığı suçlar nedeniyle yerli toplumlarda oluşan ve özellikle Müslüman kesime yönelen tepkisellik, Birlik genelinde oluşturulmaya çalışılan göç politikalarını etkilemektedir. Bu çerçevede AB ülkelerinde Müslüman, Asyalı ve Afrikalı göçmenlere yönelik katı bir tutum benimsenirken Avrupalıların “kendilerine yakın buldukları” Ukraynalı sığınmacılara yönelik sergilediği “insani yaklaşım” dikkat çekicidir. Ancak AB ülkelerinin ihtiyaç duyduğu göçmen nüfusu sadece “kendine yakın bulunduğu” kaynaklardan temin edebilmesi mümkün görünmemektedir. Bu nedenle AB genelinde uygulanabilir ve karşılıklı uyumu esas alan entegrasyon politikalarının hayata geçirilmesi sosyal barışın sağlanabilmesi için bir zaruret olarak ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Erol, M. (2012). Avrupa Birliği'nde nüfusun yaşlanması ve sağlık harcamalarına etkisi. *Sosyal Güvence*, 0(1):54-81. Erişim Adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyalguvence/issue/16495/172277>.
- European Commission. (2017). White Paper on The Future of Europe Reflections and scenarios for the EU27 by 2025. Erişim Adresi <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ba81f70e-2b10-11e7-9412-01aa75ed71a1/language-en>. Erişim Tarihi: 15.03.2022.
- Eurostat. (2019a). People in the EU- population projections. Erişim Adresi https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU__population_projections#Age_dependency_ratios. Erişim Tarihi: 15.10.2019.
- Eurostat. (2019b). File: Age structure of the national and non-national populations, EU-28, 1 January 2018 (%).png, Erişim Adresi [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Age_structure_of_the_national_and_non-national_populations,_EU-28,_1_January_2018_\(%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Age_structure_of_the_national_and_non-national_populations,_EU-28,_1_January_2018_(%25).png). Erişim Tarihi: 22.09.2022.
- Eurostat. (2020). Population projections in the EU. Erişim Adresi https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_projections_in_the_EU#The_impact_of_births_and_deaths_on_population_change. Erişim Tarihi: 11.03.2022.
- Eurostat. (2021). Population projected to decline in two-thirds of EU regions. Erişim Adresi <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210430-2>. Erişim Tarihi: 11.03.2022.
- İçduygu, A. (2009). AB-Türkiye ilişkileri ve uluslararası göç genel bir değerlendirme. *Yurt Dışındaki Türkler: 50 Yılında Göç ve Uyum Sempozyumu*, (Ed. Dr. Murat Erdoğan). Ankara: Orion Kitabevi.
- Koçak, O. ve Gündüz, D.G. (2016). Avrupa Birliği göç politikaları ve göçmenlerin sosyal olarak içerilmelerine etkisi, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (12): 66-91. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.288377>
- ORSAM. (2012). Küresel göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin göç politikalarının gelişimi. Rapor No:22. Ankara.
- Pew Research Center. (2017). Europe's growing Muslim population. Erişim Adresi <https://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/>. Erişim Tarihi: 09.01.2020.

- Statista. (2022a). The global population. Erişim Adresi <https://www.statista.com/statistics/253383/total-population-of-the-eu-member-states-by-country/>. Erişim Tarihi: 10.03.2022.
- Statista. (2022b). Annual population growth rate in Europe from 1950 to 2020. <https://www.statista.com/statistics/1251591/population-growth-rate-in-europe/>. Erişim Tarihi: 10.03.2022.
- Statista. (2022c). Projected population of Europe from 2022 to 2100. Erişim Adresi <https://www.statista.com/statistics/875955/population-of-europe-forecast/>. Erişim Tarihi: 10.03.2022.
- Şenocak, S. (2005). Fransa ve göç olgusuna giriş. *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri*, Zeytinburnu Belediyesi, 48-52.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne yönelik Türkiye geçişli (transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41): 125-140. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.548941>
- Tepealtı, F. (2020). Avrupa Birliği'nin göç politikaları ve Türkiye, Ankara: Pegem Akademi.
- Vatandaş, S. (2013). AB nüfusunda yaşlanma sorunu ve çözüm seçenekleri. Erişim Adresi https://www.academia.edu/29995718/AB_N%C3%BCfusunda_Ya%C5%9Flanma_Sorunu_ve_%C3%87%C3%B6z%C3%BCm_Se%C3%A7enekleri. Erişim Tarihi: 17.03.2022.